

VRETA KLOSTER, BISÄTTNINGSHUS

TAKOMLÄGGNING

BISÄTTNINGSHUS, VRETA KLOSTER
VRETA KLOSTERS SOCKEN
LINKÖPINGS KOMMUN
ÖSTERGÖTLANDS LÄN

ANITA LÖFGREN EK

Bakgrund

Basfakta om objektet

Utdrag ur digitala Fastighetskartan med markering av bisättningshuset.

Beskrivning och historik

Bisättningshuset ligger på den äldre kyrkogårdens södra del, invid två korsande gångar. Det är en gråstensbyggnad i en våning med vind. Fasadernas bruksfogar är grovt utdragna. I väster finns en stickbågig dörröppning med putsad omfattning och dörrsmyg, avfärgad i vitt. Pardörrarna av trä med rombmönster är brunmålade. I södra fasaden finns en rundbågig dörröppning samt två smala, stående ljusöppningar. I östra gavelröset sitter en stickbågig öppning med tegelomfattning och en trälucka. På motsvarande plats i västra gavelröset finns en enklare rektangulär öppning med lucka av gles liggande ribbor. Sadeltaget är täckt med enkupigt tegel. Vindskivor, täckbräden, taknock och gaveldekorationer är tjärade.

Bisättningshuset från sydöst före takomläggning.

Bisättningshuset från sydväst före takomläggning.

Historiska uppgifter är hämtade från Sigurd Curmans och Erik Lundbergs beskrivning av Vreta klosters kyrka, 1935. Se källor.

Troligen härstammar byggnaden från medeltidens slut eller 1500-talet. I kyrkliga handlingar från 1736 och 1773 omtalas den gamla kyrkboden. År 1799 beslutades att kyrkboden skulle täckas och inredas till magasinrum. (Eventuellt kan den ha använts som sockenmagasin under en period.)

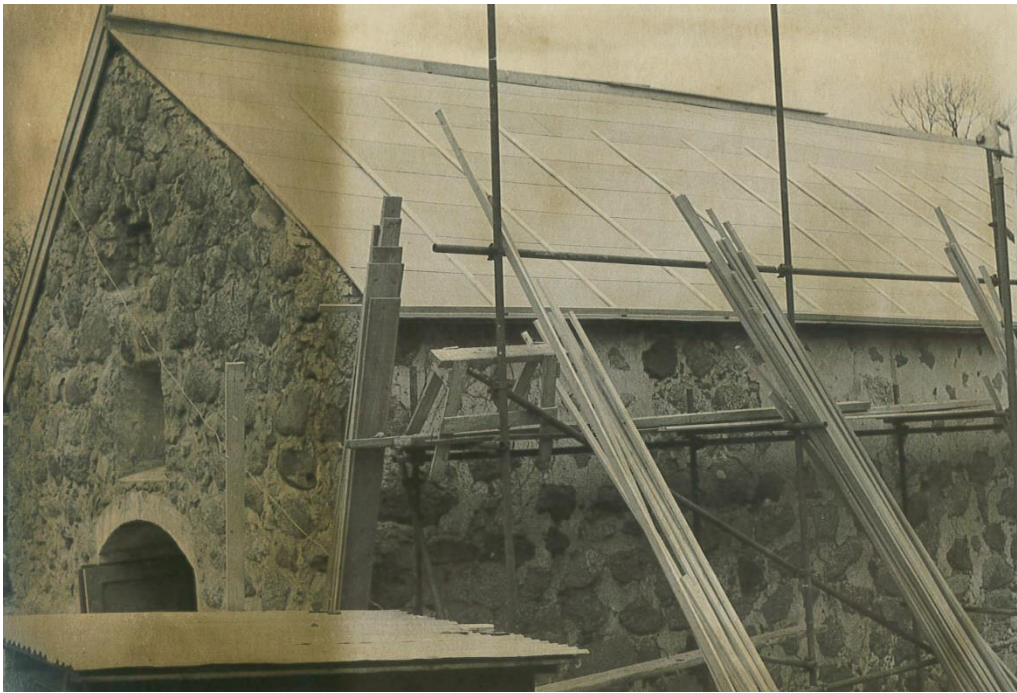
År 1917 lades ett tegeltak, innan dess var taket täckt med stickspån. 1929 inreddes ett bisättningsrum i byggnaden och ingången i östra gaveln togs upp.

Ett äldre fotografi som visar att takbeläggningen då var spån. Det visar även att det inte fanns någon öppning i östra gaveln. Fotografiet är odaterat, men en fotostatkopia av ett fotografi taget av Didrik von Essen 1903 visar samma takbeläggning. Östergötlands museums samlingar.

Tidigare kända renoveringsarbeten

År 1973 gjordes en ombyggnad av bisättningskapellet under ledning av byggnadsingenjör Rolf Planander. I samband med detta lades taket om. En översiktlig genomgång av handlingarna i Rolf Plananders arkiv (enskilt arkiv nr 554, Östergötlands museum) visar att man diskuterade två olika alternativ till taktäckning; tegel eller spån. Kyrkorådet förordade tegel. Av entreprenörens dagrapporter framgår det att det även tidigare låg tegel på taket. Detta plockades ner och papp och läkt revs av. Troligen återanvände man delar av det befintliga teglet och kompletterade detta med tegel från Bergs Frälsegård. Nocktegel byttes motnock av trä.

Läktnig av norra takfallet pågår. Foto Rolf Planander 1973. (Enskilt arkiv nr 554, Östergötlands museum.)

1970-talets papp och läktnig idag. Den gamla pappen fick ligga kvar. Foto Stångebro Bygg AB.

Kulturhistorisk bedömning

Bisättningshuset har mycket höga kulturhistoriska värden, dels p g a att det rör sig om en byggnad från senmedeltid/1500-tal och dels att det är en viktig del av den samlade kyrkomiljön i Vreta kloster. Byggnaden är även välbevarad och visar på äldre tiders stenhusbyggande.

Bisättningshuset är skyddat enligt Kulturmiljölagen, 4 kap.

Basfakta om projektet

Fastighetsägare/beställare

Vreta klosters församling, Box 64, 590 70 Ljungsbro.

Bidrag

Kyrkoantikvarisk ersättning.

Tillstånd från länsstyrelsen

Tillstånd till takomläggning på bisättningshus, Vreta klosters kyrkogård.

Beslutsdatum 2019-04-24 och dnr 433-12173-17.

Tidsperiod

Maj – augusti 2019.

Problembild / skadebild

Inga skador på undertaket. Vid återkommande underhåll upplevde personalen att det gamla teglet började bli slitet och ofta fick justeras.

Målsättning med projektet

Underlätta underhållet av taket genom nya pannor som ligger stadigare.

Arbetsbeskrivning

Det fanns ingen egentlig arbetsbeskrivning. Entreprenörens offert anger nytt enkupigt Vittingetegel, ny läkt och underlagspapp. Offerten är daterad 2017-10-05.

Resultat

Genomförda arbeten

Innan arbetet påbörjades diskuterades val av tegelpanna. Jämförelser gjordes mellan det föreslagna Vittingeteglet, som har en något djupare kupa, och den mer "grunda" pannan från Höjslev från Randers Tegl. Skillnaden i kupans djup är 5 mm. Det beslutades att välja Vittingeteglet, framför allt på grund av kulören. Den danska pannan är något mörkare i färgen.

De befintliga takpannorna och läkten demonterades. Den gamla underlagspappen fick ligga kvar och över denna lades ny tjärpapp. Ny läktning ochläggning av nytt Vittingetegel, modell E13. Den nedersta raden av pannor är klamrad. Nya vindskivor, täckbräden ochnockbrädor tillverkades enligt befintligt utförande av finsågad gran och tjärades med Herdins Trätjära, en furutjära. De båda dekorationerna på gavelspetsarna nyttillverkades och tjärades. Takfotsbrädor återanvändes. Vid takfoten sattes en mörk fågellist.

Från söder före takomläggning.

Från sydöst efter takomläggning.

Befintligt tegel.

I takfoten stack takpappen från 1970-talet fram. Före takomläggning.

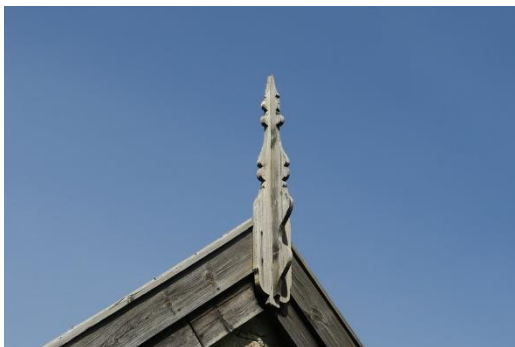
Södra takfallet är färdigtäckt och arbetet pågår med norra takfallet.

Vindskivor och täckbräden är bortplockade.

Nyttillverkade vindskivor där den undre brädan har en rundad avslutning enligt befintligt.

Dekorationerna på gavelspetsarna nytillverkades. Före, respektive efter takomläggning.

Uppföljning

Eventuella avvikelser från länsstyrelsens beslut

-

Byggnadshistoriska iakttagelser eller erfarenheter gjorda under arbetet

-

Godkännande/slutbesiktning

Utfört arbete kan godkännas ur antikvarisk synpunkt.

Nyttillverkning av gavelspetsarnas dekorationer diskuterades inte och det är svårt att avgöra om de behövde nytillverkas. Troligen var de gamla ornamenten från 1970-talet, möjligen 1920-talet.

Medverkande i projektet

Entreprenörer

Stångebro Bygg AB.

Antikvarisk medverkan

Östergötlands museum genom antikvarie Anita Löfgren Ek.

Övrigt

Antikvariska kontroller / besiktningar

2019-05-14, 2019-06-19 och slutbesiktning 2019-08-20.

Fotodokumentation

Foto där inget annat anges: Anita Löfgren Ek, Östergötlands museum.

Källor

Curman, Sigurd och Lundberg Erik. Vreta klosters kyrka. Sveriges Kyrkor, Östergötland. Band II. Stockholm 1935.

Östergötlands museums topografiska arkiv samt enskilt arkiv nr 554, byggnadsingenjör Rolf Planander.

Övrigt

-

Tekniska uppgifter

Lokal	Vreta kloster, bisättningshus
Socken/stad	Vreta klosters socken
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland

Ekonomiska kartans blad 085 66 (8F 6g Vreta kloster)

Typ av uppdrag	Antikvarisk medverkan
Öm dnr	0127/19
Öm projektnr	001245
Lst dnr	433-12173-17

Uppdragsgivare	Vreta klosters församling
Bidrag	Kyrkoantikvarisk ersättning

Byggnadsantikvarie	Anita Löfgren Ek
Foto	Östergötlands museum
Fältarbetstid	Maj – augusti 2018

Dokumentationsmaterial förvaras på Östergötlands museum.

2019:223